

ІДЕЇ ГНУЧКОЇ АРХІТЕКТУРИ ТА ТРАНСФОРМАТИВНИХ ІНТЕР’ЄРІВ Ф. КІЗЛЕРА В ПРОЕКТУВАННІ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕЧНИХ БУДІВЕЛЬ

© Воронкова І., 2017

Проаналізовано розробки Фредеріка Кізлера в галузі гнучкої архітектури та мобільного простору, які знайшли своє відображення у проектуванні сучасних бібліотечних об’єктів.

Ключові слова: гнучка архітектура, мобільний простір, бібліотека.

Постановка проблеми

Фредерік Кізлер – унікальний митець і багатогранна особистість, ідеї та винаходи якого в галузі архітектури, дизайну та мистецтва залишаються невичерпним джерелом для дослідження та наслідування багатьма сучасними архітекторами в Україні та Світі. Його численні розробки та експерименти з безмежністю простору знаходять сьогодні своє втілення в архітектурі будівель і споруд різного типу та призначення – у сучасному житловому проектуванні, в дизайні театральних та виставкових залів, у плануванні бібліотечних приміщень та просторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Серед існуючих в Україні наукових праць, присвячених архітектурній спадщині Фредеріка Кізлера, більшість розвідок належить представникам Львівської архітектурної школи, зокрема В. Проскуракову, О. Проскуракову, Б. Гою, Р. Стоцьку, К. Янчук тощо. Проте, незважаючи на світове визнання та геніальність і новаторство ідей Ф. Кізлера, його творчість ще й сьогодні залишається малодослідженою та недостатньо висвітленою у вітчизняних і закордонних публікаціях. Недослідженим і маловідомим залишається вплив його ідей на архітектуру бібліотек.

Формулювання цілі статті

Метою публікації є висвітлити вплив ідей гнучкої архітектури та мобільного простору Фредеріка Кізлера на проектування сучасних бібліотек.

Виклад основного матеріалу дослідження

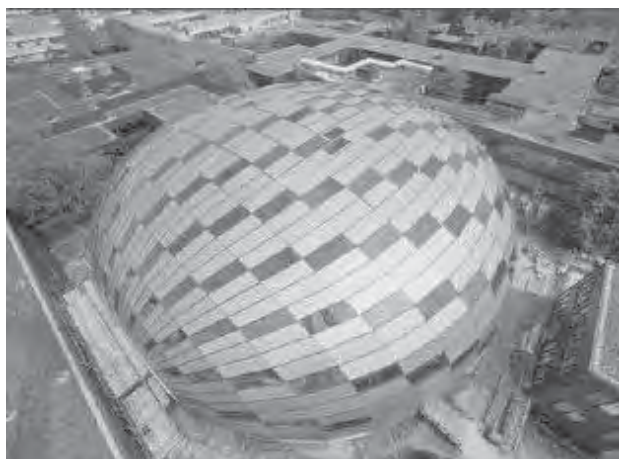
Усе своє творче життя Фредерік Кізлер присвятив пропаганді та експериментам у напрямку мобільної, кінетичної та трансформативної архітектури. Ідеї “гнучкої” архітектури, які ґрунтувались на безмежності та безперервності простору, майстер удосконалював у власних моделях “просторового” будинку, “безмежного” будинку та “універсального” театру. Початкова форма “безмежного” будинку стала знаковою для утвердження напряму “кореалізм”, в основі якого закладена постійна взаємодія між людьми та їхніми природними і технологічними середовищами [1], [2].

Ідеї кореалізму, гнучкої архітектури та трансформативних інтер’єрів сьогодні активно застосовуються у формуванні архітектури сучасних бібліотечних будівель, які наприкінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст. зазнали істотних перетворень. Врахування сучасних потреб користувачів, впровадження новітніх інформаційних технологій, застосування нових будівельних конструкцій і матеріалів змінили організацію внутрішнього простору та архітектурний образ бібліотек. Сучасні бібліотеки проектуються з урахуванням принципів відкритості простору та доступності до будь-

якого виду інформації. Також відбувся перехід від традиційного поділу бібліотечного простору на окремі приміщення до єдиного гнучкого “перехідного” простору з вільним розташуванням функціональних зон та обладнання. В інтер’єрі бібліотек почали використовувати модульні меблі та мобільні конструкції, що дало змогу без особливих зусиль змінювати простір для певного виду культурно-просвітницьких та навчальних заходів.

У світовій архітектурній практиці, під час проектування і будівництва сучасних бібліотечних будівель, архітектори широко застосовують принцип гнучкого планування з мінімальним використанням внутрішніх перегородок. Свідомо чи несвідомо, проте так архітектурне середовище бібліотеки постає у вигляді моделі безмежного і безперервного простору, в основу якого закладені ідеї Ф. Кізлера. При цьому жодних посилань на першоджерело не вказують.

Для підтвердження задекларованої вище гіпотези пропоную розглянути окремі зразки архітектури реалізованих бібліотек крізь призму розроблених ідей Фредеріка Кізлера.

а

б

Рис. 1. Філологічна бібліотека Берлінського університету (Німеччина) [3]
а – зовнішній вигляд; б – внутрішній простір

1. *Ідея сферичної форми.* Філологічна бібліотека Берлінського університету (Німеччина), побудована в 2005 р. за проектом архітектора Н. Фостера і вирізняється нетиповою для бібліотечних закладів архітектурою. Будівля має форму еліпсоподібного купола, оздобленого скляними панелями різної прозорості, розміщеними у шаховому порядку. Купол виконує функцію гігантського світлового ліхтаря, який забезпечує рівномірну природну освітленість всередині будівлі. Хвилеподібні в плані панелі міжповерхового перекриття, розміщені один над одним у вигляді терас, створюють гнучкий внутрішній простір бібліотеки, який завдяки своїй формі отримав назву “Мозок Берліна” (рис. 1) [3], [4].

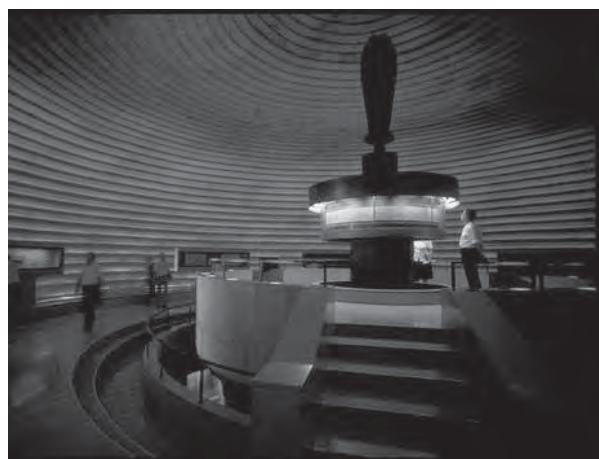
Було б неправильно стверджувати, що форма Філологічної бібліотеки є індивідуальною авторською ідеєю Н. Фостера, оскільки рівно 40 років перед тим, у 1965 р., подібна форма з’явилась у реалізованому проекті архітекторів Ф. Кізлера і А. Бартоса – у “Храм Книги” в Єрусалимі (Ізраїль). Будівля храму побудована у вигляді білого купола, оточеного водоймою, і занурюється на дві третини під землю. Вхід здійснюється крізь довгий темний коридор, що імітує середовище, в якому були знайдені сувої. Навпроти розміщується прямолінійна чорна базальтова стіна. Форми і кольори комплексу символізують вічне протистояння Світла і Темряви (рис. 2) [5, 6, 7].

Подібність форм обох будівель, спроектованих різними авторами і збудованих у різний час і в різних країнах, є беззаперечною. Проте, чи можна вважати одну форму повторенням іншої – це питання, яке ще потребує подальших досліджень та наукових розвідок. Ствердно можна відзначити лише той факт, що для бібліотечної архітектури середини ХХ ст. форма купола (сферична форма) була новою і нехарактерною. І хоча “Храм Книги” в Єрусалимі не є бібліотечною будівлею у традиційному її розумінні, однак, зважаючи на те, що саму бібліотеку часто називають храмом для

книги, цей об'єкт Ф. Кізлера можна вважати знаковим для розвитку нової архітектури подібного типу громадських будівель і споруд.

а

б

Рис. 2. “Храм Книги” в Єрусалимі (Ізраїль):
а – зовнішній вигляд [8]; б – внутрішній простір [6]

2. *Ідея мембранної структури.* Університетська бібліотека у Фрайбурзі (Німеччина), заснована у 1978 р., довгий час розміщувалась у громіздкій бетонній будівлі в центрі міста. Після 25-літньої експлуатації будинку постало питання про його фундаментальне оновлення, проте зі збереженням старого конструктивного каркасу. За результатами проведеного в 2006 р. конкурсу, переміг проект архітектурної майстерні Г.Дегело “Degelo Architekten”, який запропонував повністю демонтувати старий бетонний фасад. Натомість, будівля отримувала нову “шкіру” з високоякісної сталі і термостійкого скла. Новий фасад огортає внутрішній простір бібліотеки своєрідною оболонкою, кристалізована структура якої символізує прозорість науки та відкритість ерудиції (рис. 3) [9, с. 69–76].

Рис. 3. Університетська бібліотека у Фрайбурзі
(Німеччина) [9, с. 75]

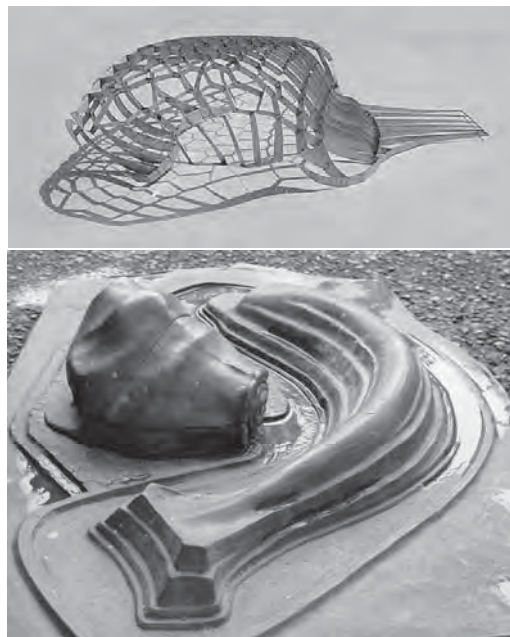

Рис. 4. “Грот для медитації”
а – проект Дж. Оуена [13];
б – проект Ф. Кізлера [14]

Подібну оболонку, тільки у вигляді мембранної структури, знаходимо у реалізованому Дж. Оуеном проєкті “Гроту для медитації”. Ідею гроту ще у 1960 р. розробив Ф. Кізлер. Він хотів створити “безмежну” гнучку структуру, яка б не мала жодного конструктивного з’єднання; у якій стіни, стеля і підлога – усе б змішувалось в одну безперервну поверхню (рис. 4) [10].

Безперечно, архітектура будівлі університетської бібліотеки у Фрайбурзі загалом не є ідеальною моделлю Кізлерівського розуміння безмежної архітектури. Її фасад лише повторює контури планувальних схем поверхів, а не “переходить” у внутрішній простір. Однак, фасад бібліотеки має повне право стати однією з інтерпретацій ідей Ф. Кізлера щодо безперервності архітектури, оскільки його структура, яка формує оболонку будівлі, не має чітко вираженого ні початку, ні кінця, а, отже, є безперервною.

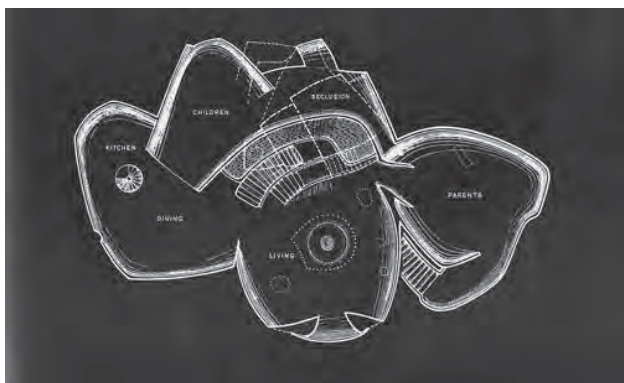

Рис. 5. “Безмежний будинок”.
Планувальна схема [11]

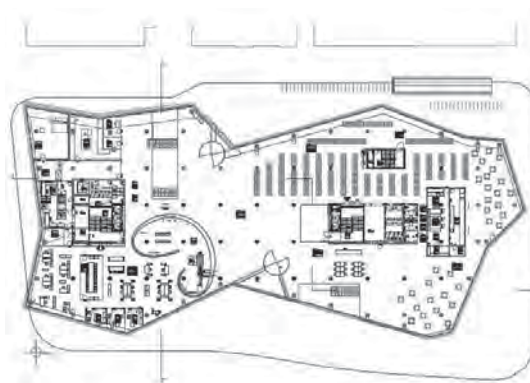

Рис. 6. Університетська бібліотека у Фрайбурзі (Німеччина). Схема плану 1-го поверху [9, с. 75]

3. *Ідея гнучкості простору.* В ідеях “безмежного театру”, а згодом і “безмежного будинку” (рис. 5) Фредерік Кізлер заклав глибокий зміст гнучкого простору, як характерної особливості безмежної і безперервної архітектури. Сьогодні ідеї гнучкого простору широко застосовуються у плануванні сучасних бібліотечних будівель. Головною ознакою нової бібліотеки є її гнучке універсальне планування, де одна функціональна зона перетікає в іншу і будь-яка з них може мобільно змінюватись (рис. 6). Відмова від традиційного поділу внутрішнього простору на користь композиційно вільного планування сприяє повному освоєнню користувачами усієї будівлі бібліотеки загалом, а не окремих її частин. Відповідно, відбувається взаємодія людини з бібліотечним середовищем, а отже, знову спрацьовують “кореалістичні” ідеї Кізлера.

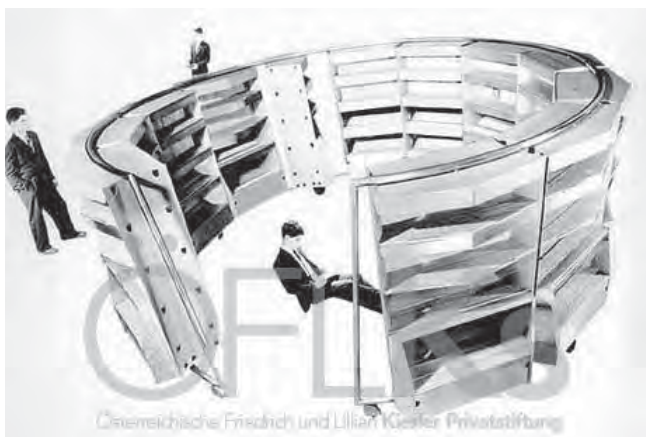

Рис. 7. Мобільна домашня бібліотека [5]

Рис. 8. Громадська бібліотека в Амстердамі (Нідерланди). Книжковий стелаж [12]

4. *Ідея мобільності.* У 1937–41 рр., працюючи зі своїми учнями в Лабораторії кореляційного дизайну, Ф. Кізлер будує мобільну домашню бібліотеку (рис. 7). Ця гнучка система зберігання книг

стала результатом зразкового функціонального аналізу, досконало демонструючи “коралістичний процес проектування” [5].

Форма мобільної бібліотеки Ф. Кізлера знайшла своє втілення в дизайні книжкових стелажів Громадської бібліотеки в Амстердамі (Нідерланди), побудованої у 2007 р. за проектом архітектора Джо Коенена (рис. 8). Хоча стелажі в амстердамській бібліотеці є стаціонарними, а не рухомими, проте вплив ідеї домашньої бібліотеки Кізлера на розробку їхньої криволінійної форми не викликає сумніву.

Висновки

Аналіз творчого доробку Ф. Кізлера, який формувався на стику різноманітних творчих професій – архітектора, скульптора, дизайнера, художника, сценографа тощо, свідчить про багатогранність та унікальність його особистості. Присвятивши своє життя дослідженню явища безмежності в архітектурі, Ф. Кізлер досягнув безмежності власного творчого потенціалу.

1. Megan Sveiven. *AD Classics: Endless House / Friedrich Kiesler / 11 Apr 2011* [Електронний ресурс] / M. Sveiven // *ArchDaily*. – Режим доступу: URL: <http://www.archdaily.com/126651/ad-classics-endless-house-friedrich-kiesler/>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 30.09.2015.
2. Проскуряков В. *Театральні споруди як архітектурний феномен у забудові міста (на прикладі Ф. Фельнера, Г. Гельмера, Ф. Кізлера)* [Текст] / В. Проскуряков, О. Проскуряков // *Досвід та перспективи розвитку міст України. Наукові дослідження в містобудуванні: зб. наук. праць*. – Вип. 9 / Відповідальний редактор Ю. М. Білоконь. – К.: Ін-т “ДІПРОМІСТО”, 2005. – С. 140–157.
3. Пішкочій С. *Мозок Берліна – бібліотека від Нормана Фостера* [Електронний ресурс] // *Журнал Inspired. Міністерство натхнення / Архітектура*. – 2011. – Режим доступу: URL: <http://inspired.com.ua/architecture/berlin-library/>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 17.06.2015.
4. Felix Loechner. *Philologische bibliothek by norman foster leaves its mark in Berlin* [Електронний ресурс] // *Designboom / Architecture*. – 2015. – Режим доступу: URL: <http://www.designboom.com/architecture/philologische-bibliothek-by-norman-foster-leaves-its-mark-in-berlin-10-13-2013/>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 17.06.2015.
5. *Frederick Kiesler. Chronology* [Електронний ресурс] // *Austrian Frederick and Lillian Kiesler Private Foundation*. – 2006. – Режим доступу: URL: <http://www.kiesler.org/cms/index.php?lang=3&idcat=18>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.10.2015.
6. Samuel Jacobson. *AD Classics: Shrine of the Book / Armand Phillip Bartos and Frederick John Kiesler / 24 Sep 2011* [Електронний ресурс] / S. Jacobson // *ArchDaily*. – Режим доступу: URL: <http://www.archdaily.com/156442/ad-classics-shrine-of-the-book-armand-phillip-bartos-and-frederick-john-kiesler/>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 30.09.2015.
7. *Храм Книги* [Електронний ресурс] // *Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії*. – Режим доступу: URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Храм_Книги. – Назва з екрана. – Дата звернення: 04.10.2015.
8. *The Israel Museum and the Shrine of the Books* [Електронний ресурс] // *Aisling Shannon rusk: architectural practice, research, musings; liminality, praxis, space and its contestations*. – Режим доступу: URL: <https://aislingshannonrusk.wordpress.com/2013/05/04/the-israel-museum-and-the-shrine-of-the-books/>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 29.09.2015.
9. *New Library Buildings in Europe* [Текст]: *documentation of the 16th seminar of the LIBER Architecture Group, 16-20 April 2012, Prague, Czech Republik / Association of European Research Libraries; [edited by M. Svobodová]*. – Prague, 2012. – 213 p.
10. *GROTTO OF MEDITATION // CONTINUOUS TENSION* [Електронний ресурс] // *Juan Carlos Deleon / Featured on Texas Architect, Arch Daily, & Digital Fabrication Alliance*. – Режим доступу: URL: <http://www.juancarlosdeleon.com/GROTTO-OF-MEDITATION-CONTINUOUS-TENSION>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 04.10.2015.
11. *Frederick Kiesler's endless house* [Електронний ресурс] // *Ату Мкеатінг / Art being, 2012*. – Режим доступу: URL: art-being.blogspot.com/2012/08/frederick-kieslers-endless-house.html. – Назва з екрана. – Дата звернення: 10.04.2017.
12. *Публичная библиотека* [Електронний ресурс] // *Рамблер / путешествия, 2017*. – Режим доступу: URL: travel.rambler.ru/guide/europe/netherlands/poi/2382. – Назва з екрана. – Дата звернення: 10.04.2017.
13. *New Harmony Grotto* [Електронний ресурс] // *Architect firms*. – Режим доступу: URL: <http://archinect.com/firms/project/89945/new-harmony-grotto/19613455>. – Назва з

екрана. – Дата звернення: 27.09.2015. 14. Andrew Vrana. Frederick Kiesler: New Harmony to Houston [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://www.grasshopper3d.com/m/blogpost?id=2985220%3ABlogPost%3A45684>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 27.09.2015.

I. Voronkova

Lviv Polytechnic National University,
Department of architectural environment design

IDEAS OF FLEXIBLE ARCHITECTURE AND TRANSFORMATIVE INTERIORS OF F. KIESLER IN DESIGNING MODERN LIBRARY BUILDINGS

© Voronkova I., 2017

Frederick Kiesler was a unique artist and a versatile personality, whose ideas and inventions in the sphere of architecture, design and art continue being the inexhaustible source of research and are followed by a lot of modern architects both in Ukraine and all over the world. His numerous designs and experiments with endlessness of space nowadays find application in architecture of buildings of various types and functions – in modern residential projecting, in the design of theatre and exhibition halls, in planning library premises and spaces.

Frederick Kiesler dedicated his whole artistic life to popularizing and experimenting in the direction of mobile, kinetic and transformative architecture. The ideas of “flexible” architecture which were based on endlessness and continuity of space were implemented by the artist in his own models of “spatial” house, “endless” house and “universal” theatre. The primary shape of “endless” house has become landmark for creating “correalism” style which is based on continuous interaction between people and their natural and technological environments.

The ideas of correalism, flexible architecture and transformed interiors are nowadays actively applied in forming the architecture of modern library buildings which at the end of the 20th – at the beginning of the 21st century experienced essential transformations. Taking into account the needs of modern users, implementation of brand-new information technologies, application of new building constructions and materials have altered the organization of internal space and architectural image of libraries. Modern libraries are designed taking into consideration the principles of space openness and access to any type of information. There has also been the transition from the traditional division of library space into separate rooms to a single flexible “flowing” space with free arrangement of functional zones and equipment. The interior of libraries started to have modular furniture and mobile design, what made it possible without much effort to adjust the space for certain kind of culture and educational events.

In world practice during designing and building modern library buildings architects widely apply the principle of flexible planning with minimal usage of internal partitions. Conscious or unconscious, however in that way architectural environment of the library is presented as a model of endless and continuous space, with the ideas of F. Kiesler being the basis of it. At the same time there are no references to the primary source.

For proving the mentioned above hypothesis it is suggested to study separate architecture examples of built libraries through the prism of ideas generated by Frederick Kiesler, in particular: spherical shape, membrane structure, flexibility of space, mobility.

The analysis of creation of F. Kiesler who formed on the meeting point of various artistic professions – an architect, a sculptor, a designer, an artist, a scenographer etc confirms his versatility and uniqueness of his personality. Having dedicated his life to researching the phenomenon of endlessness in architecture F. Kiesler gained the endlessness of his own artistic potential.

Key words: flexible architecture, mobile space, library.